

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Оксіня Віталія Юрійовича на дисертацію Стуса Дмитра Васильовича на
тему «Адміністративно-правове забезпечення реформування митних
органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського
Союзу», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасний етап розвитку публічного адміністрування в Україні характеризується поглибленням євроінтеграційних процесів, трансформацією інституційної структури державного управління та необхідністю приведення функціонування митних органів у відповідність до стандартів Європейського Союзу. У цьому контексті особливого значення набуває формування належного адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів як ключового елемента забезпечення ефективності митної політики, спрощення процедур зовнішньоекономічної діяльності та гарантування прав суб'єктів господарювання.

Актуальність теми зумовлена тим, що реформування митних органів України не може обмежуватися фрагментарними змінами нормативного характеру, а потребує цілісного адміністративно-правового підходу, який охоплює інституційні, процедурні, цифрові та контрольні аспекти функціонування митної системи. Водночас чинний стан правового регулювання у цій сфері характеризується концептуальною фрагментарністю, недостатньою узгодженістю між окремими елементами механізму публічного адміністрування, а також відсутністю системного бачення адміністративно-правового забезпечення реформ як єдиного комплексного явища.

Визначальним чинником актуалізації дослідження є стратегічний курс України на інтеграцію до митної системи Європейського Союзу, що передбачає

гармонізацію національного митного законодавства із положеннями Митного кодексу Союзу (Регламент (ЄС) № 952/2013), впровадження інститутів митних спрощень, ризик-орієнтованого контролю, цифровізації митних процедур та забезпечення прозорості діяльності митних органів. У цьому зв'язку дослідження безпосередньо кореспондує з міжнародно-правовими зобов'язаннями України, зокрема Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також із національними стратегічними документами у сфері реформування публічної адміністрації та митної політики.

Отже, дисертаційна робота є своєчасною, науково обґрунтованою та практично значущою, оскільки спрямована на вирішення комплексної наукової проблеми формування цілісного адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Дисертаційне дослідження характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості сформульованих положень, висновків і рекомендацій, що забезпечується системним, комплексним та методологічно виваженим підходом до аналізу проблематики адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу. Автор послідовно поєднує теоретичні положення адміністративно-правової науки з аналізом національного та європейського нормативно-правового масиву, що дало змогу сформулювати цілісне уявлення про зміст, структуру та функціональне призначення відповідного адміністративно-правового забезпечення.

Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується логічною побудовою дослідження, чіткою кореляцією між метою, завданнями та сформульованими висновками, а також використанням сучасного

методологічного інструментарію. У роботі ґрунтовно проаналізовано положення міжнародно-правових актів та актів права Європейського Союзу, зокрема Митного кодексу Союзу (Регламент (ЄС) № 952/2013), а також національного законодавства у сфері митної справи, що забезпечило належну доказовість і релевантність наукових узагальнень.

Важливим елементом обґрунтованості є опора автора на сучасні підходи до організації митної справи, зокрема принципи ризик-орієнтованого контролю, цифровізації митних процедур, прозорості та підконтрольності діяльності митних органів. Використання аналітичних матеріалів, результатів узагальнення практики функціонування митних органів, а також порівняльно-правового аналізу сприяло виявленню ключових нормативних, інституційних і процедурних проблем національної моделі їх реформування, що, у свою чергу, забезпечило належну аргументованість запропонованих автором напрямів її вдосконалення.

Загалом наукові положення дисертації вирізняються внутрішньою логічною узгодженістю, достатнім рівнем доказовості, концептуальною завершеністю та практичною спрямованістю, що свідчить про високий ступінь їх обґрунтованості.

3. Наукова новизна положень, висновків, пропозицій дисертації

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у формуванні цілісного адміністративно-правового підходу до забезпечення реформування митних органів України як процесу публічного адміністрування в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу. Характерною рисою роботи є орієнтація не на фрагментарне вдосконалення окремих елементів митного регулювання, а на побудову системного адміністративно-правового забезпечення, що ґрунтується на узгодженні нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного компонентів, внутрішньою структурно-функціональною основою якого виступає адміністративно-правовий механізм, спрямований на забезпечення правомірності, обґрунтованості,

підконтрольності та перевірюваності діяльності митних органів і прийнятих ними індивідуальних адміністративних актів.

До найбільш вагомих результатів, одержаних уперше, слід віднести сформульоване автором теоретико-правове визначення адміністративно-правового механізму забезпечення реформування митних органів України як системно організованої сукупності нормативних, інституційних, процедурних, цифрових та контрольних засобів, спрямованих на правове впорядкування процесу реформування як діяльності суб'єктів публічної адміністрації у митній сфері. У цьому визначенні обґрунтовано його функціональне призначення як інструменту забезпечення правомірності, обґрунтованості та підконтрольності управлінських рішень, визначення меж реалізації адміністративного розсуду, а також гарантування можливості контролю й оскарження прийнятих індивідуальних адміністративних актів.

Науково значущим є також положення про адміністративно-процедурну природу реформування митних органів України, відповідно до якого цей процес розглядається як здійснюваний через нормативно визначені адміністративні процедури, що забезпечують прийняття мотивованих індивідуальних адміністративних актів, застосування ризик-орієнтованого підходу, реалізацію контрольних повноважень та гарантування прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Окремої позитивної оцінки заслуговує розроблена здобувачем модель модернізації адміністративно-правового механізму забезпечення реформування митних органів України, яка ґрунтується на процедурно орієнтованій організації їх діяльності як системи взаємодії базових компонентів (нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного), спрямованої на підвищення результативності публічного адміністрування у митній сфері. При цьому кадровий, антикорупційний і комунікативний елементи обґрунтовано розглядаються як забезпечувальні підсистеми відповідного механізму.

До результатів, що отримали подальший розвиток, належать положення щодо еволюції адміністративно-правового забезпечення митної реформи через

обґрунтування переходу від фрагментарного нормативного регулювання до цілісного механізму публічного адміністрування, заснованого на процедурному впорядкуванні діяльності митних органів. Важливим є також розвиток наукових підходів до оцінки сучасного стану реформування митних органів України через виокремлення системних дефектів відповідного адміністративно-правового механізму, зокрема нормативної фрагментарності, інституційної нестабільності та процедурної невизначеності.

Заслуговує на підтримку удосконалення наукових підходів до визначення структури адміністративно-правового механізму забезпечення реформування митних органів України через розкриття функціонального призначення його елементів як взаємопов'язаних складових реалізації публічного адміністрування — від нормативного закріплення відповідних стандартів до процедурної реалізації повноважень, здійснення контролю та оцінювання результативності діяльності митних органів. Також у роботі поглиблено теоретичне розуміння європейської моделі митного адміністрування (митного *acquis* ЄС) як комплексної адміністративно-правової системи та уточнено положення щодо інституційного забезпечення реформування митних органів України.

Загалом наукова новизна результатів дослідження є обґрунтованою, внутрішньо узгодженою та підтверджується змістом дисертаційної роботи, що свідчить про самостійний, системний і комплексний характер проведеного наукового дослідження.

4. Оформлення дисертації та автореферату дисертації

Дисертаційна робота оформлена відповідно до встановлених вимог, що висуваються до наукових досліджень за спеціальністю 12.00.07, із дотриманням нормативно визначених правил щодо структури, обсягу, оформлення посилань і списку використаних джерел. Автореферат виконано українською мовою, він коректно відтворює зміст дисертації, відображає її ключові положення, результати та висновки, а також є змістовно тотожним основному дослідженню.

Структура дисертації характеризується внутрішньою логічною впорядкованістю та послідовністю викладу матеріалу. Побудова роботи відповідає загальнонауковій методології дослідження: від з'ясування теоретико-правових засад адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів – до аналізу європейських стандартів митного адміністрування та обґрунтування напрямів удосконалення національної моделі в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу. Такий підхід забезпечує системність дослідження та належну узгодженість його структурних елементів.

Мета і завдання дослідження, визначені у вступі, реалізовані повною мірою та знайшли своє відображення у змісті відповідних розділів. Наукові положення та висновки є логічно виведеними з проведеного дослідження, мають належний рівень аргументованості та об'єднані єдиною концептуальною ідеєю – формування цілісного адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України.

Узагальнюючі висновки дисертації є логічним підсумком проведеного дослідження, кореспондують його змісту та відображають досягнення поставленої мети, що свідчить про завершеність, системність і належний науковий рівень дисертаційної роботи.

5. Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження отримали належне відображення в опублікованих працях здобувача, що свідчить про їх достатній рівень апробації, системність наукового опрацювання та відповідність змісту дисертації. Результати дослідження оприлюднені у наукових статтях у фахових виданнях з юридичних наук, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Аналіз змісту публікацій дає підстави стверджувати, що вони охоплюють усі ключові напрями дисертаційного дослідження та відображають його логіку

— від теоретико-правового осмислення до прикладних аспектів реформування митних органів.

Зокрема, у публікації, присвяченій інституційним аспектам функціонування митних органів України, розкрито системний характер їх трансформації в умовах європейської інтеграції, обґрунтовано багатовимірність інституційного оновлення, що охоплює нормативний, організаційний, кадровий, процедурний та цифровий компоненти. Зазначені положення кореспондують із загальною концепцією дисертації щодо комплексного адміністративно-правового забезпечення митної реформи.

Теоретико-прикладні засади цифровізації митного адміністрування розкрито у низці публікацій, у яких цифрова трансформація обґрунтовується як системоутворювальний чинник модернізації митної системи, що змінює логіку адміністративних процедур, характер управлінських рішень та форми взаємодії з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. При цьому доведено перехід до data-driven моделі митного адміністрування та необхідність поєднання цифровізації з гарантіями належної адміністративної процедури.

Важливий науковий блок становлять праці, присвячені процедурному виміру діяльності митних органів, у яких митні процедури розглядаються як цілісна система юридично врегульованих дій, що забезпечують баланс між фіскальними інтересами держави та сприянням законній зовнішньоекономічній діяльності. У цих публікаціях обґрунтовано значення ризик-орієнтованого підходу, постмитного контролю, цифровізації процедур та впливу Закону України «Про адміністративну процедуру» на формування сучасної моделі митного адміністрування.

Окремі праці присвячені розвитку інструментів цифрового управління митними ризиками, де доведено трансформацію митного контролю від суцільного до вибіркового, аналітично обґрунтованого втручання, що відповідає європейським стандартам митного адміністрування.

Суттєвий внесок у розкриття кадрового виміру митної реформи становлять публікації, у яких досліджено правові засади доброчесності та професіоналізації

служби в митних органах, обґрунтовано впровадження компетентнісного підходу, атестаційних процедур та антикорупційних механізмів як складових інституційного оновлення митної служби .

Тези наукових доповідей доповнюють і конкретизують окремі аспекти дослідження, сприяючи апробації ключових положень дисертації в науковому середовищі.

Таким чином, опубліковані праці здобувача системно відображають зміст дисертаційного дослідження, охоплюють його теоретичні, інституційні, процедурні, цифрові та кадрові аспекти, що свідчить про належний рівень апробації, внутрішню узгодженість наукових результатів та їх відповідність предмету і завданням дисертації.

6. Зауваження і дискусійні положення

Незважаючи на високий науково-теоретичний рівень дисертаційного дослідження, його комплексність і внутрішню логічну узгодженість, окремі положення роботи мають дискусійний характер або потребують додаткового уточнення, що не знижує загальної позитивної оцінки дослідження, але зумовлює необхідність звернення уваги на такі аспекти:

1. У роботі значну увагу приділено обґрунтуванню адміністративно-правового механізму як інтегрованої системи взаємопов'язаних елементів. Разом із тим дискусійним залишається питання співвідношення категорій «адміністративно-правове забезпечення» та «адміністративно-правовий механізм», які в окремих фрагментах роботи фактично зближуються за змістом. У цьому зв'язку було б доцільно більш чітко окреслити їх ієрархічне співвідношення, зокрема через послідовне закріплення того, що механізм виступає внутрішньою структурно-функціональною конструкцією забезпечення.

2. У дисертації ґрунтовно проаналізовано митне асquis Європейського Союзу та сучасні напрями його розвитку, зокрема ініціативи митної реформи 2023 року. Водночас у роботі ці акти переважно використовуються як нормативні орієнтири, тоді як їх правовий статус є різним (чинні регламенти,

проекти актів, комунікації Європейської Комісії). У цьому зв'язку доцільним видається більш чітке розмежування актів первинного і вторинного права ЄС, а також документів програмно-політичного характеру (soft law), із відповідним уточненням їх юридичної сили та ролі у процесі імплементації в національне законодавство України. Такий підхід дозволив би підсилити аргументацію щодо меж і способів використання європейських стандартів у механізмі реформування митних органів.

3. З огляду на значний обсяг і складність викладеного матеріалу, зокрема у частині характеристики структури адміністративно-правового механізму та авторської моделі його модернізації, доцільним видається доповнення відповідних розділів узагальнюючими схемами або таблицями, що відображали б взаємозв'язки між його елементами та логіку їх функціонування. Такий підхід сприяв би підвищенню наочності та полегшенню сприйняття результатів дослідження.

4. У дисертації використано значний масив актів права Європейського Союзу та документів, митного асquis, що є безумовною перевагою роботи. Водночас у окремих випадках доцільним було б більш послідовно забезпечити використання офіційних автентичних текстів актів ЄС (зокрема англійських версій), а також уніфікувати підходи до їх цитування і перекладу, що підвищило б рівень джерельної точності дослідження.

7. Загальний висновок

Дисертаційна робота Стуса Дмитра Васильовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу» характеризується належним рівнем наукової новизни, обґрунтованістю сформульованих положень, висновків і рекомендацій, а також актуальністю досліджуваної проблематики, що відповідає сучасним вимогам до наукових досліджень у галузі адміністративного права. Автореферат адекватно відображає зміст дисертації, узгоджується з її

структурою, основними результатами та висновками, а також оформлений відповідно до встановлених нормативних вимог.

Представлене дослідження є комплексним науковим опрацюванням проблематики адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України в умовах європейської інтеграції, що має істотне значення для розвитку адміністративно-правової науки, зокрема у частині формування сучасних підходів до правового впорядкування митного адміністрування, удосконалення адміністративних процедур, визначення меж адміністративного розсуду та забезпечення підконтрольності діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Дисертація відзначається системністю, логічною завершеністю та самостійністю наукового пошуку, містить теоретично обґрунтовані й практично орієнтовані результати, спрямовані на вдосконалення нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного компонентів адміністративно-правового забезпечення митної реформи.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що дисертаційна робота Стуса Дмитра Васильовича є завершеним, самостійним і ґрунтовним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри публічного управління,

адміністрування та права Національного університету

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» **Віталій ОКСІНЬ**

